

Den sørgelige historie om Jens Olsen Rugholm.

Af Jens Aaberg, 2020.

Under mit arbejde på Lokalhistorisk Arkiv med at læse og renskrive en gammel protokol for Sogneforstanderskabet (det senere sogneråd) dukker der imellem de mere trivielle sager også spændende ting op. Noget, som godt kan påkalde sig speciel interesse. Det er dog ikke i første omgang meningen med mit arbejde at gå nærmere ind i de enkelte sager. Men det sker dog ind imellem, at der i dagsordensreferaterne kommer oplysninger om begivenheder eller personer, som jeg ikke bare kan lade ligge. Det gælder også denne historie om den ulykkelige skæbne, som overgik Jens Rugholm fra Asaahede.

På deres møde 1. juni 1866 behandlede sogneforstanderne et brev, som var kommet fra Fængselselskabet i Viborg, der var en forløber for Kriminalforsorgen i vore dage. Det handlede om Jens Olsen Rugholm, som sad fængslet i Viborg tugthus. Selskabet ville godt have nogle oplysninger om ham, inden man ville udbetale ham hjælp. Referenten skrev i protokollen:

*Angaaende Fængselselskabets Begjæring om Oplysning angaaende **Jens Rugholm**, da maa Sogneforstanderskabet erklære, at der angaaende hans tidligere Forhold ikke har kunnet oplyses noget, som komme ham til Last forsaavidt hans Vandel i Borgerlig Retning angaar. Han var flittig og havde en temmelig betydelig Landgilde at svare, saa at hans Flid betragtedes som Aarsag i at han paa ordentlig Maade ernærede Familien, men en Saadan Feil, som den han overbevist gjør jo et uheldigt Indtryk, som bevæger Folk til let at forudsætte i det mindste mindre forudgaaende, hvoriblandt man har fundet Anledning at bemærke en Tilbøjelighed hos ham til ved Acordarbeide at tjene Penge saa let som muligt, idet nævnte Arbeide ei altid har været tilfredsstillende for Arbeidsgiverne; uden at dette maatte eftersees paany; og skjønt man nødig ville ved denne Bemærkning unddrage han for Selskabets Opmærksomhed, tror man dog ikke at burde fortie nævnte Omstændighed, for end yderligere at bidrage til hans moralske Forbedring.*

Jens Rugholm – hans døbenavn var Jens Olsen – var født 1817 i Baandhagen i Voer sogn. Navnet Rugholm har han sikkert haft med fra Agersted.

Da han blev konfirmeret 1832, tjente han i Skjellet i Ørsø.

15. september 1846 blev han viet i Dronninglund kirke med pigen Amalie Nielsdatter, som var et år ældre end ham.

Det var også lige op over, hvis ikke Ane skulle have født et uægte barn. Godt en måned efter de blev gift, fødte hun datteren Ane.

Efter giftemålet flyttede de til en lille ejendom på Asaahede, hvor han ernærede sig som arbejdsmand, men samtidig havde nogle få dyr. Her fik de fik 5 børn.

Men så skete katastrofen for familien.

Ejeren af Dronninglund, Kammerherre Skeel havde 1. maj 1864 ladet en del korn opmagasinere i købmand Pallesens lagerbygning i Asaa. Det drejede sig om 200 tønder rug og 50 tønder byg. Da der var gået 6 uger solgte han 120 tdr. af sit korn og lod derefter resten opmåle. Det viste sig nu, at der manglede 20 tdr. korn. Det kom nu frem, at i sommerens løb havde Jens Rugholm solgt en del korn, faktisk mere end han kunne antages selv at have avlet. Han blev anholdt og gik straks til bekendelse. Han havde i flere omgange hentet kornet, som han tog ud gennem en luge, som han havde kunnet åbne. Lagerbygningen lå afsides, og da han havde gjort det først på natten, hvor det var mørkt og folk var gået til ro, havde han kunnet gøre det uset.

Lørdag den 22. oktober blev han fremstillet i retten i Sæby, hvor han idømtes 2 års forbedringshusarbejde i Viborg. Desuden skulle han erstatte det stjalne korn med ca. 45 Rd og betale retssagens omkostninger.

Den 12. november 1864 blev han indsat i Forbedringshuset i Viborg og indskrevet i fangeprotokollen. Derfra ved vi, at han var 172 cm høj, middel af bygning, havde blå øjne og mørkeblondt hår. Det oplyses, at han kan læse, men ikke skrive. Ved ankomsten var hans sundhedstilstand god, men under sit ophold i fængslet havde han været indlagt med "brystsvaghed". Hans opførsel er opgivet som God.

Efter 2 års forløb skulle han løslades. Det var i den forbindelse, Fængselselskabet skrev til Sogneforstanderne i Dronninglund. De ønskede oplysninger, så de kunne yde hjælp til Jens Rugholm, så han kunne komme videre.

Forstanderskabets udmelding må have været positiv, for på mødet den 23. januar 1867 kunne formanden meddele, at Fængselselskabet ville give Jens Rugholm en gave på 20 Rd, når Sogneforstanderskabet ville yde et lignende beløb. Man skriver:

"...idet man paaskjønnede Selskabets gode Formaal, skulle man ikke undlade at meddele, at Sogneforstanderskabet dels har og del vil unde Jens Rugholm al den Understøttelse, der i Almindelighed ydes Folk, der er i samme Trang og Stilling, som Jens Rugholm, ligesom man er overbevist om, at alt hvad de under Jens bliver anbragt saaledes og i den Hensigt, som bliver foreslaaet".

At Sogneforstanderne mener det godt med at hjælpe, kan også set deraf, at på samme møde ansættes Jens Rugholm som vejbetjent på

strækningen fra Asaa til Møgellose. Hans løn for 1867 er 11 Rd. For disse penge skal han sørge for, at få vandet afledt fra vejen og jævne grus, når det er nødvendigt.

På Sogneforstanderskabets næste møde, som var 7. marts 1867, fremlagde formanden et brev fra Fængselselskabet medfølgende 20 Rd til anskaffelse af en ko. Dette brev kom for sent.

Jens Rugholm var død 2 uger forinden.

Kirkebogen fortæller, han døde 19. februar 1867. Og præsten skrev: "*hængte sig selv*".

Formanden for sogneforstanderskaber skriver tilbage til Fængselselskabet og forespørger, om det er muligt, at enken kan modtage pengene. Men det kan hun ikke.

Da Jens Rugholm var afgang ved døden efter selvmord, var det blevet anmeldt på herredskontoret i Sæby. Så 2 dage efter, d. 21. februar, mødte herredsfogedens fuldmægtige Christiansen op hos enken i Asaahede. Han medbragte districts lægen og to vidner, som overværede det forhør, som skulle foretages.

Efter at lægen havde undersøgt liget og ikke fundet tegn på udvortes vold, blev Enken Amalie Nielsdatter afhørt til protokollen. Hun fortalte, at hendes mand Jens Rugholm var stået op om morgenen ved halv ottetiden. Han var noget underlig tilmode og klagede over at han ikke kunne overse sin økonomiske situation. Det havde hun hørt så tit, at hun lagde noget særligt i det. Ved nitiden var han så gået ud, og hun regnede med, at han var gået ud for at fodre dyrene, men da der var gået en halv times tid, og han ikke var kommet ind igen, gik hun ud for at se efter ham. Han var ikke i stalden, men da hun gik ud i laden og kom til at se op, opdagede hun, at han hang i et reb, som var fastgjort til en bjælke over høloftet. Hun blev bange og forskrækket og løb straks hen til sin nabo Christian Sørensen, som hun satte ind i situationen. Han løb med hende tilbage og kravlede op og skar manden ned. Derpå forsøgte de genoplivelse ved at ruske ham og slå ham under fødderne, ligesom de hældte kamferdråber i munden på ham. Men alle forsøg på genoplivelse var forgæves.

Enken fortalte, at afdøde var 49 år gammel og aldeles ikke forfalden til drik. Han havde, siden han i november måned kom hjem af Viborg Straffeanstalt, hvor han havde været indsat i 2 år, haft et svagt helbred og derfor været meget nedslået over, at hans "formueomstændigheder" var blevet dårlige, og herom talte han som sagt ofte. Hustruen antager derfor, at tanken herom har bragt ham til at tage sig af dage.

Mandagen den 25. Februar 1867 blev Jens Rugholm begravet.

Det er svært at lade være med at tænke, at var pengehjælpen kommet 2 uger før, havde han måske truffet et andet valg.

Det kan vi ikke vide, med disse ord har jeg søgt at sætte en minde over ham. En af dem, man sjældent hører om, når talen falder på sognets historie.

Kilder:

Dronninglund Herreds Fogedprotokol 1864-80, Rigsarkivet, Viborg.

Dronninglund Herreds Domprotokol 1863-69, Rigsarkivet, Viborg.

Viborg Tugthus, Fangeprotokol, Mandfanger 1849-74, DAISY.

Dronninglund sogns kirkebøger.